

Секція 1	ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА
Секция 1	ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА
Section 1	THEORY AND PRACTICE OF DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF INFORMATION SOCIETY DEVELOPMENT

Голова секції	д.е.н., професор, Дерій Ж.В. , завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки
Секретар	д.е.н., професор, Хоменко І.О. , професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

Хоменко І. О., д.е.н., професор, **Волинець Л. М.**, к.е.н., доцент,
Палєєва В. Р., студентка 3 курсу, група ОА-171
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТОВАРНИХ БІРЖ

Упродовж останніх років у світовій практиці ринкових відносин спостерігається розширення та динамічне зростання обсягів торгівлі на міжнародних біржах. Це підтверджує той факт, що близько 30 % міжнародного товарообороту припадає на біржовий ринок. Найбільш поширеним видом торгівлі є міжнародні товарні біржі, які являють собою постійно діючий оптовий ринок однорідних товарів. Під впливом глобалізаційних процесів вони зазнають кардинальних змін, які впливають на ефективність ведення всіх видів господарської діяльності.

За своїм статусом товарні біржі є громадськими організаціями — об'єднаннями торговців і біржових посередників, які функціонують згідно з встановленими самою біржею правилами торгівлі з урахуванням вимог чинного законодавства. Основним завданнями діяльності товарних бірж, як правило, є: організація ринку товарів; спрощення процесу торгівлі; прискорення і здешевлення торгових угод і операцій; стабілізація цін та захист інтересів продавців та покупців від негативних цінових змін. Для біржової торгівлі притаманні: гласність, що дає можливість отримання будь-якої інформації про укладення угод; відкритість; вільне ціноутворення; відсутність державного втручання в процес торгів [2].

В межах товарної біржі укладаються угоди з купівлі-продажу товарів, які за своєю суттю є масовими, стандартними та взаємозамінними. Кожна біржа здійснюється вільну торгівлю так званими біржовими товарами, перелік яких зазначається в правилах конкретної біржі. Це сприяє концентрації біржової торгівлі і забезпечує високу її ефективність. Сучасна товарна біржа - це ринок контрактів на постачання товару. Це означає, що фактично на біржах продаються не товари, а біржові контракти, із зазначенням в них умов угоди: кількість і ціна товару, строки поставки, форма розрахунку за товар тощо. При цьому покупець отримує на біржі документ, що підтверджує його право власності на цей товар.

На міжнародних товарних біржах об'єктом торгівлі є близько 70 видів товарів. У біржовому товарообороті товари можна умовно поділити на дві групи: I група - "сільськогосподарські і лісові товари" і II група - "промислова сировина і напівфабрикати". За характером діяльності товарні біржі можуть бути універсальними, на яких предметом угоди є різноманітні товари (Чиказька товарна біржа, Токійська товарна біржа та інші) і спеціалізованими, де угоди укладаються щодо однотипних груп товарів (Нью-Йоркська біржа

кави, цукру та какао). Виділяють ще вузькоспеціалізовані, де об'єктом угод є один вид товару (Гамбурзька кавова біржа). Важливою особливістю бірж є те, що торги на ній проводяться регулярно, в одному місці і мають чітко обмежений час (4-6 годин на добу). Така особливість сприяє максимальній концентрації попиту та пропозиції в часі і просторі, тому найчастіше біржі розміщуються в місцях виробництва або споживання продукції.

Основними суб'єктами біржових операцій є фізичні та юридичні особи, що є учасниками біржі і уповноважені посередники – брокери. Брокери – постійні члени бірж, які допомагають укладати угоди. Їх робота полягає у тому, щоб знайти покупця чи продавця і у стислі строки з'єднати контрагентів між собою. За свою роботу брокер отримує винагороду за визначеним тарифом або у сумі відсотка від укладеного контракту. Тобто, біржа виконує функцію кваліфікованого посередництва між продавцями і покупцями товарів.

Біржа являє собою особливий ціноутворюючий механізм. Вона створює умови для вільного ціноутворення. На основі фактичного співвідношення попиту та пропозиції на товарних біржах формуються ринкові (біржові) ціни на продукцію, які змінюються під впливом кон'юнктури ринку. Ці ціни є орієнтиром і для укладання угод поза біржами, адже діловий світ завдяки спостереженням за біржовою кон'юнктурою звіряє та планує свої дії. Вся інформація щодо стану попиту і пропозиції, цін, рівня конкуренції на ринку має публічний характер [3].

Майже весь біржовий оборот на світовому товарному ринку забезпечує діяльність 50 товарних бірж. Передовими центрами міжнародної біржової торгівлі залишаються – США (84% обороту), Великобританія (8% обороту), Японія (2% обороту) і товарні біржі інших країн (2%). Роль американських бірж продовжує зростати, але динаміка світової біржової торгівлі свідчить про посилення ролі бірж Індії, Китаю, Бразилії. Так, рейтинг найбільших світових бірж у 2017 році традиційно очолювала Чиказька товарна біржа CME Group, проте друге місце зайняла Національна фондова біржа Індії. Під впливом глобалізаційних процесів та посилення конкуренції між провідними біржами світу відбувається об'єднання міжнародних бірж і створення транснаціональних біржових альянсів для оптимізації введення біржової торгівлі [4].

На сучасному етапі біржова діяльність в Україні все ще знаходиться на етапі становлення. Сучасний стан біржової діяльності в Україні дуже відрізняється від загальноприйнятих світових стандартів і правил, а масштаби вітчизняного біржового ринку є незначними, порівняно з країнами Європи та США. Станом на 2017 рік в Україні було зареєстровано 595 бірж, що значно перевищує їх кількість на інших міжнародних ринках. Проте, не зважаючи на таку досить велику кількість бірж, вони характеризуються низькою ефективністю. Основними перешкодами для їх успішного функціонування є: недосконалість законодавчо-нормативної бази; відсутній ефективний державний контроль; досі не створено коло біржових товарів тощо. З метою усунення виявлених недоліків та забезпечення вдалого розвитку біржових ринків вітчизняному суспільству слід оптимізувати чисельність бірж; удосконалити інформаційні технології; удосконалити біржовий механізм; створити сприятливі правові умови [1].

Отже, товарні біржі як одна з форма організованих товарних ринків відіграє значну роль в ринковій економіці. Сучасний міжнародний біржовий ринок стрімко розвивається під дією глобалізаційних процесів, циклічності, конкуренції і характеризується постійними змінами організаційної структури. Привабливість біржового ринку пояснюється стійкими та високими темпами росту біржового обороту, появою нових інструментів та технологій ведення біржової торгівлі, надійністю укладання угод, прозорістю біржових торгів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності світових бірж. Успішному розвитку біржової системи в Україні перешкоджає наявність ряду проблем: недосконалість законодавчої бази, яка багатьох питаннях стримує розвиток біржової діяльності; відсутність конкурентного середовища; нерозуміння суб'єктами господарювання переваг біржової торгівлі. Тому така ситуація свідчить про необхідність вивчення та залучення позитивного іноземного досвіду у використанні сучасних біржових інструментів, щоб мати можливості для подальшого вдалого розвитку біржової торгівлі.

Список використаних джерел

1. Особливості діяльності товарних бірж в Україні URL: <http://referat-ok.com.ua/>
2. Пепа Т. В. Біржова діяльність : навч. пос. для студ. / Т. В. Пепа, Т. І. Пішеніна, В. В. Лавринович – Київ : Ліра, 2016. – 540 с.
3. Сутність і функції міжнародних товарних бірж URL: <https://library.if.ua/book/68/5028.html>
4. Сучасний стан світового біржового ринку URL: studopedia.su/2_42348_suchasniy-stan-svitovogo-birzhovogo-rinku.html
5. Товарна біржа як частина інфраструктури URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/14840/>
6. Khomenko I. O. Current approaches to the analysis of the borrowers (creditworthiness ukrainian and world experience) / I.V. Sadchykova, I. O. Khomenko, Y.V. Krasnyanska // Economics. Ecology. Socium, . – Odessa, 2019. – Vol. 3, No.1.– P. 48-55.
7. Хоменко І.О. Ухилення від податкового оподаткування як наслідок фіскальної спрямованості податкової системи в Україні / І.О.Хоменко, І.В. Горобінська, Матяш Л.М.// Вісник НТУ. – К.: НТУ, 2019. –Серія «Економічні науки». Випуск 2 (44), 2019. – С.161-170.

Шадура-Никипорець Н. Т., к.е.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

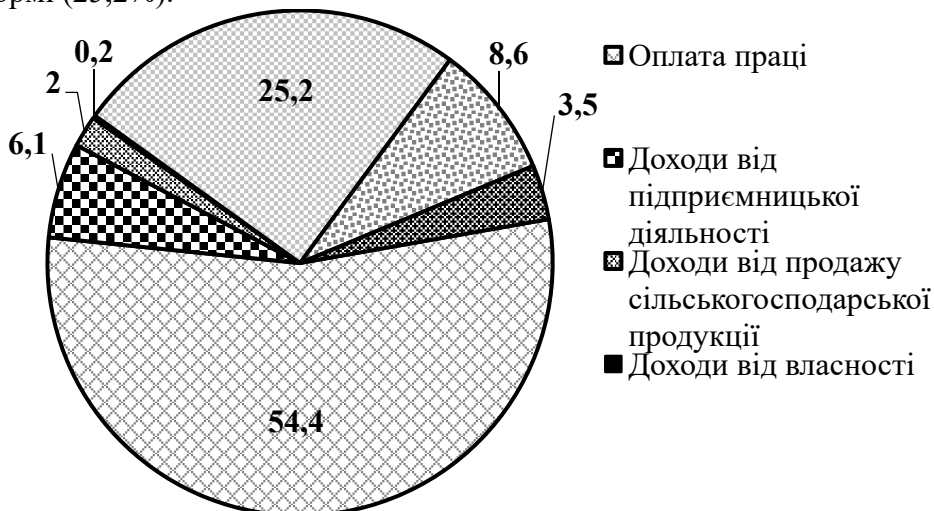
АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Однією із найбільш актуальних проблем, котрій присвячено чисельні теоретичні та прикладні дослідження, є структура формування доходів населення за джерелами.

Як відомо, основними джерелами формування доходів у країні з розвинутою економікою є факторні доходи – доходи отримані від економічних ресурсів, котрі включають заробітну плату, ренту, відсоток та прибуток. Окрім факторних доходів у змішаній економіці важливу соціально-економічну роль відіграють трансфертні виплати, котрі представляють собою форму перерозподілу доходів, яка спрямована на підвищення соціальної справедливості суспільства та підтримку економічно незахищених верств населення.

Дослідження структури регіональних доходів дозволяє не лише виявити основні джерела забезпечення населення даної території, а і проаналізувавши її відхилення від національних характеристик виявити специфіку, зрозуміти рівень забезпеченості населення регіону засобами до відтворення.

Аналіз структури сукупних доходів населення України (рис. 1) вказує, що основним джерелом формування доходів нації є трудові доходи (54,4%) у той час як інші форми факторних доходів не відіграють вагомій ролі, що є свідченням нерозвиненості ринкових процесів в економіці. Другу ж за вагомістю позицію посідають трансфертні виплати у грошовій формі (25,2%).

Рисунок 1 - Структура сукупних доходів домогосподарств України у I кварталі 2019 р., % [3]

У структурі доходів домогосподарств Чернігівської області за даними 2019 р. (рис. 2) найбільшу питому вагу, як і для України загалом, посідають доходи від трудових ресурсів (47,8%), однак дана складова на 6,6 в.п. відстає від загальнонаціонального рівня. Така ситуація пов'язана із тим, що середній рівень заробітної плати у Чернігівській області традиційно є